

Eventyr på Öland

med Naturhistorisk Forening, 21.-24. maj 2009

I snart mange år har jeg drømt om at komme til Öland, og nu gik drømmen i opfyldelse. Jeg havde læst mest om alvaret, orkideer og soløje, men Öland er uendelig meget mere.

Torsdag den 21.maj

Vi var omkring 40 mennesker i bussen, som startede fra Hillerød klokken ni om morgenen. Solen skinnede, alle var glade, og færgeturen over Øresund gik som en leg. Og vi var ikke før kommet fri af Helsingborg, før de første rovfugle dukkede op, og vi blev belært både om, hvilke fugle det var vi så, og om "Klokken tre princippet" for retningsbestemmelse. Der er mange rovfugle i Skåne, det store landskab med overvejende spredt bebyggelse indbyder til et rigt fugleliv.

Turen over det sydlige Sverige til Öland var lidt længere, end jeg havde ventet, men vi kørte gennem smukke landskaber og holdt frokostpause midt i Smålands skove og søer ved en nedlagt kanostation. Medbragte madpakker, søbred, terner, bukkeblad og en flot blodbøg er, hvad jeg husker fra stedet, som i øvrigt hed Ålshult.

Vi kørte over broen ved Kalmar, og det første vi lagde mærke til på Öland, var de mange stubmøller, kvarne, som de hedder på svensk. (Kværner på norsk.) Landskabet var ret fladt med småskove og spredte gårde, og der var faktisk en lille stubmølle ved så godt som hver gård.

Ved femtiden nåede vi vores base, et utrolig velvalgt sted med spejderfornemmelser, nyslået græs og meget venligt personale. Stedet lå skønt og fredeligt ved Hornsjöen, hvor husene lå spredt rundt i landskabet og skoven stod vagt omkring. Middagen blev serveret klokken seks, og bagefter var der bustur til Raukerne, som jeg slet ikke vidste, hvad var. Men vores fortrinlige guider fortalte os alt, hvad vi behøvede at vide, og hele flokken hoppede fra sten til sten nede i vandkanten og jublede over de mange forsteneringer, som vrimlede i kalkstensklipperne. Jeg har kun set så flotte blæksprutter før på museum. Jeg nød også den typiske, flade bevoksning med mange forskellige små planter og de flotte ener, som fandtes overalt. Jeg lagde især mærke til svalerod, nogle små gule bælgplanter og bittesmå vilde purløg. Turen var ikke lang, og efter en helt privat godnat-whisky gik Gunnar og jeg i seng og sov som to kalksten.

Fredag den 22. maj

Det havde regnet om natten, og alt var vådt den næste morgen. Men at vågne op til fuglesang og kigge ud på en fyrreskov med birk og blåbær og med skovbunden ellers dækket af majanthemum bifolia, er jo herligt. Morgenmad halv otte, hvor vi også smurte vores egne madpakker og hældte kaffe på termokanderne. Vi blev rådet til at tage gummistøvler på, og det var ligesom regnfrakkerne en selvfølge, selv om vi rent faktisk kun fik få byger i løbet af dagen. Og dagens eventyr kunne begynde i bussen.

Vores botaniske guide, Elsebeth, havde været på stederne nogle dage i forvejen, og alt var perfekt tilrettelagt. Hun kendte i øvrigt Öland gennem mange år og vidste altid, hvor de særlige planter befandt sig. Frands, vores fugleguide, kom med bemærkninger, hver gang der dukkede en interessant fugl op, medens vi kørte. Første stop var ved Horn, hvor vi havde en aftale med Steffan Thorsell, som er en kendt biolog og forpagter på Kungsgården, mødte os ved bussen og ledsagede os på en tur i reservatet. Man driver med økologisk

kødkvæg på gården, og dyrene gik frit rundt i folden. Først var jeg lidt bange for de store dyr, men opdagede jo snart, at de kun var nysgerrige.

Vi kravlede over en stente, det var en ting, vi hurtigt blev vant til, for de fandtes næsten overalt. Alle enge og overdrev var ellers indhegnet med imponerende stengærder og i tillæg hertil elektriske hegn. Stengærderne viste os, hvor mange sten der generelt er i jorden på Öland. Der var mange blomster inde hos køerne og udenfor, og i starten turde jeg slet ikke røre dem. Men efterhånden som jeg opdagede, hvor store mængder der var af næsten alle arter, kunne jeg jo

ikke dy mig. Så jeg gik konstant rundt med en lillebitte buket blomster med våd mos eller en tilsvarende serviet omkring, og disse blev efterhånden samlet i dagens plasticpose. Selvfølgelig rørte jeg ikke orkideerne eller andre fredede planter, men jeg kom da hjem med 65 forskellige arter, og kun to var gået til undervejs.

De første orkideer dukkede hurtigt op, og flere andre for mig ukendte planter sås hist og her. En gruppe med Elsebeth i spidsen fandt heldigvis det eftertragtede vårmiliegræs, så alle var glade. Jeg så det også, det var småt, men faktisk smukt.

Jeg var træt og måtte vende om, da vi kom til skoven, for at have lidt kræfter tilbage til eftermiddagens program, men alle de andre fortsatte til søen, hvor der, så vidt jeg forstod, var en hel del interessante fugle. Jeg fandt blå enebær til min snapseblanding, som indtil da kun bestod af to bukkeblade, som jeg havde med fra stranden ved Ålshult.

Vi kørte videre til strande, enge, moser og skove. Jeg prøvede at følge med på kortet, men det var svært, og måske var det heller ikke så vigtigt. Min yndlingsbiotop blev løvengen, hvor jeg nærmest gik rundt i halvsvime og nød de mange vidunderlige planter. De små blomster har nok min største interesse, men også buske og træer, og jeg så flere arter og varianter, som jeg ikke kendte. Og et sted så jeg den yndigste bittelille, lyseblå sommerfugl med perlemor på bagsiden. Jeg så også flere ravne og tænkte på Odins Huginn og Muninn.

Frokosten blev indtaget ved stranden et sted hvor vi sad mellem vilde jordbærblomster og gul kratbælg og nød vores små "landgange". Der var ener og vilde roser overalt, og vi fik også glimt af solen. Bussen kørte, og vi fik flere stop. Et sted skulle vi til en strand, hvor der voksede tamarisk, og et andet sted stoppede vi midt i en skov, hvor vi fik en helt vidunderlig oplevelse. Mellem blåbær og tyttebær stod der nogle lidt højere, hvide blomster, og sandelig om det ikke var mosepost, ledum palustre. De duftede, og vi plukkede alle et par små grene. Og mine ligger nu og hviler i min Ölandssnaps.

Gunnar og jeg blev siddende i bussen, da vi kom til Neptuni Åkrar, der var kun et lille stop på et kvarters tid. Men ved Trolleskoven tog vi en god tur. Rigtignok blev det den korte på 2,5 km, den længere på 4,8 havde jeg ikke mod på, så vi gik glip af Sveriges ældste egetræ og sikkert en masse fugle. Alle de mange ture op og ned ad trapperne i bussen tog hårdt på mine knæ. Ved parkeringspladsen var der små informationsboder og udstillinger, som vi kunne kigge på medens vi ventede. De andre havde set en hel del spændende fugle. Men jeg havde da fået set en fiskeørn og en hedeheg, så jeg følte mig heldig og fuldt ud tilfreds.

Elsebeth gav os en flot eventyr på vej hjemover. Vi stoppede i vejkanten – og der stod de. Masser af utrolig smukke sværdskovliljer, hvide i den grønne skovbund, og tæt ved vejen. Der blev taget mange fotografier. Middagen var blevet udsat til klokken halv syv, og vi fik dejlig Ölandsflyndre. Men hvor var jeg træt. Så træt, at jeg måtte gå glip af Hans-Henriks lysbilledserie fra Kenya. Gunnar og jeg gik tidligt i seng og sov igen som sten.

Lørdag den 23. maj

Og lørdag morgen var der sol, og dagen blev mindst lige så god som fredagen og knapt så anstrengende. Vejret var blevet fint igen. Vi kørte til den dejligste løveng, man kunne forestille sig. Alverdens blomster havde sat os stævne der, og vi var omringet af fuglesang. Jeg kunne have vandret rundt på det sted hele dagen, men vi skulle jo videre, og den efterfølgende mose var også dejlig. Hele fredagen havde jeg kørt med gummistøvler på, og jeg besluttede lørdag morgen, at det gad jeg ikke mere, så mine sko blev lidt våde, men det var ikke slemt. Det blev noget

med at hoppe fra tue til tue, og turen blev ret begrænset. Alligevel så jeg masser af fine blomster, til og med flueblomst og en hel del vibefedt. Vi så også slangeurt, små søde kattepoter (evighedsblomster) og melet kodriver i massevis. Jeg nød mosen, selv om jeg kun gik ude i kanten, og skulle jeg gå glip af en enkelt sjældenhed, gør det ikke noget. For mig er det ikke et spørgsmål om at se så mange sjældne planter som muligt, men at opleve mangfoldigheden i bevoksningen og selvfølgelig også at se planter, som jeg kun kender fra bøger og fortællinger. Vi var ved Höganäs Orde, kan jeg huske, samt Persnäs og Knisa Mosse.

Det blev frokost ved stranden endnu en gang, og det var nede ved Djupvik, hvor Elsebeth viste os endnu et eventyr. Det var store hvide flader af *Anemone sylvestris*, som jeg ikke engang vidste groede vildt i Norden. Men jeg slog det op i Nordens Flora, da jeg kom hjem, og så, at den kun vokser på Öland og Gotland. Ved Djupvik var der også masser af *Helianthemum*, som i øvrigt var mindre end jeg havde troet.

I løbet af dagen besøgte vi også Kella gamle kirke, hvor vi fik en fin gennemgang af dens ret komplicerede historie. Et lille kammerkor sang en smuk svensk sang for os, og vi kunne gå rundt og se på alle de smukke detaljer i kirken. Der var to ældgamle stenlysestager på alteret som så meget interessante ud. Og jeg købte en souvenir - nemlig en lille stubmølle i træ, som jeg gav tredive svenske kroner for. Den skal pryde mit julelandskab hvert år og minde mig om vor herlige Ølandstur. Vi så et stenbrud nede ved stranden, vi så en stenkunstner hvor Elsebeth skulle hente en krukke, og vi så masser af syrener, som voksede overalt på øen.

Jeg tror det var på Horns Udde at vi ligefrem svømmede i forskellige orkideer, mange slags på samme sted. Adam og Eva, krudtbrændere, salepgøgeurt, tyndakset gøgeurt, flere andre samt en hel del, som bare ikke var sprunget ud endnu. Her fandt vi også en heksering med svampe – vår mousseron – som vi ikke kunne lade være med at plukke. De var meget fine, og Gunnar og jeg tog dem med hjem. Det fortrød vi ikke.

De samme små planter som jeg holder så meget af, fulgte os på vej over et stykke med mose og ned til stranden og så langs

vandet tilbage til bussen, hvor vi mødte fuglefolket igen. Eller blander jeg tingene sammen, og det var et helt andet sted? Var der fugletårne? Jeg ved det ikke.

Så igen må jeg sige, at det for mig ikke blot er et spørgsmål om det er den ene eller den anden slags gøgeurt, hvor vi befandt os hvornår, eller om en plante er sjælden eller ej. Jeg nød bare det vidunderlige landskab med alle de fine detaljer og noterede mig, hvilke plantesamfund jeg fandt, under hvilke forhold de forskellige planter trivedes, og hvilke farver de havde.

Men en undtagelse var der dog fra disse regler, nemlig frueskoen. Jeg havde aldrig set den før, og det var rent ud sagt fabelagtig at se de små klynger midt i den grønne skov. Langs den lille sti som førte fra parkeringspladsen og ind til frueskoene, var der også mange andre spændende blomster så som storkonval, nogen flotte storkenæb og *Lonicera xylosteum*, buskkaprifolier. Det var en fin lille skovtur, og det var næsten trist, at vores tur nærmede sig sin afslutning.

Efter middagen var der billeder og fortælling ved Frands fra en tur, han havde deltaget i til Antarktis, hvor vi fik pingviner for alle pengene. Hyggelig aften. Nu var vi jo så småt begyndt at kende enkelte af de andre deltagere.

Et par ”almindelige” planter, nemlig en *primula veris*, en *saxifraga granulata* og en *majanthemum bifolia*, blev gravet op inden sengetid, og de står nu i min have og hygger sig. Og vi fik en ekstra oplevelse på hjemturen, idet bussen kørte ud til Borgholm, hvor vi så de imponerende ruiner, og hvor jeg for øvrigt fandt en meget fin malurt, *artemisia absinthum*, fin og lysegrå, som jeg tog et par blade af.

Og inden jeg afslutter, skal vores chauffør have ros. Hensynsfuld, venlig og fuld af humor, og så kunne hun køre. Der er næppe nogen af os, der vil glemme den store tur i bakgear, vi fik. Guiderne fortjener også ros og det samme gælder arrangørerne af denne tur.

Vi var hjemme i Hillerød klokken 17.30, og blev hentet som aftalt. Og der var mange ting i kuffert og taske: Planter, svampe, en ret stor samling små blomsterbuketter, indkøbte souvenirs og tre små sten – helt uden fossiler. Dem har vi kun på fotografier, og Gunnar tog flere hundrede billeder.

Svampene var fine. Vi fik en halvdel søndag aften til et par skiver kalkun og en smule baconstrimler i flødesovs; den anden halvdel ligger i fryseren. I mit køkkenvindue står to flasker, den ene med lys brøndumsnaps tilsat malurt fra Borgholm, og i den anden er der vodka tilsat mosepost, enebær og bukkeblad. Det skal være vores julesnaps. Så kan vi tænke på vores pragtfulde tur og vore nye venner.

Marit

